

زبان فارسی دری

استقلال افغانستان به روایت تاریخ؛ «امان الله خان» چه کرد؟

به گزارش خبرنگار سایت افغانستان خبرگزاری فارس، پس از کشته شدن «امیر حبیب الله»، «امان الله خان» در بعد از ظهر روز جمعه در مقابل «قصر سلام خانه» در کابل برای سربازان خود در تاریخ دوم ماه حوت سال 1297 خورشیدی سخنرانی کرد.

امان الله خان در این سخنرانی با اعلام آزادی و استقلال افغانستان، تمام پیمان‌های گذشته با دولت انگلیس را لغو کرد.

چند روز بعد در تاریخ نهم حوت سال 1297 در مسجد «عیدگاه» کابل در حضور رجال مهم مملکتی و اهالی شهر مراسم تاج گذاری رسمی صورت گرفت و امان الله خان به عنوان وارث قانونی و بر حق تاج و تخت پادشاه افغانستان شناخته شد.

اولین سند رسمی استقلال افغانستان

امان الله خان بعد از اعلام رسمی پادشاهی خود، اعلامیه مفصلی را در سراسر افغانستان چاپ و منتشر کرد و در این بیانیه که اولین سند رسمی اعلام استقلال افغانستان به شمار می‌رود، استقلال و حاکمیت آزادانه افغانستان را اعلام کرد.

بعد از مدت کوتاهی که امان الله خان به اوضاع مسلط شد، نامه‌ای برای «لاردر چلسفورد» نایب السلطنه هند فرستاد و ضمن اعلام پادشاهی خود و استقلال افغانستان، برای امضای قرارداد جدید بین افغانستان و انگلیس ابراز آمادگی نمود.

چند روز بعد نامه دیگری با امضای «محمود طرزی» مسئول روابط خارجی افغانستان به مقامات انگلیسی فرستاده شد. طرزی در این نامه مقامات انگلیسی را از تشکیل وزارت خارجه افغانستان به سرپرستی خود مطلع ساخت و به همین ترتیب به مقامات، روسیه، ژاپن، آمریکا، ایران، فرانسه و ترکیه نیز نامه‌هایی فرستاد و به کشورهای مذکور از استقلال افغانستان خبر داد.

«سنزل نوید» در کتاب «افغانستان در عهد امانیه» آورده است، تشکیل وزارت خارجه، بلافاصله پس از نشستن امان الله خان به تخت پادشاهی، خود نشانه تصمیم بی چون و چرای امان الله خان برای دستیابی به استقلال کامل افغانستان بود.

امان الله خان بدون اینکه از جواب دولت انگلیس مطلع شود، استقلال کامل افغانستان را به صورت یک جانبه اعلام کرد و به این ترتیب آمادگی خویش را برای مقابله با انگلیس آشکار ساخت.

بر اساس نوشته «مصباح زاده» در کتاب «آغاز و فرجام جنبش‌های سیاسی در افغانستان»، در تاریخ 13 آوریل، امان الله خان در کابل در حضور درباریان و جمعی از مردم، بار دیگر در رابطه با اعلام استقلال افغانستان سخنرانی کرد.

امان الله خان در این سخنرانی که سفیر انگلیس نیز در آن حضور داشت گفت: من خود و مملکت را از نگاه داخلی و خارجی کاملاً آزاد و مستقل و خود مختار اعلام نموده‌ام. مملکت من از این به بعد مانند سایر ممالک و قدرت‌های جهان، مستقل خواهد بود.

به هیچ قدرت خارجی به اندازه مویی هم اجازه داده نخواهد شد که در مسائل داخلی و خارجی ما مداخله نماید و اگر کسی خواسته باشد به این امر دست زند گردنش را با این شمشیر خواهم زد.

سپس امان الله خان رو به سوی نماینده انگلیس در کابل کرد و گفت: او (ای) سفیر آنچه من گفتم فهمیدی؟ و سفیر پاسخ داد: بلی.

در همین حال حادثه «جالیان والاباغ» هندوستان اتفاق افتاد که در این حادثه صدها نفر از اهالی هندوستان به فرمان یک افسر انگلیسی در ناحیه «جالیان والاباغ امرتسر» کشته یا زخمی شدند.

بعد از این واقعه جمعی از مردم هندوستان به امان الله خان نامه نوشتند و او را از وضعیت رقت بار مردم هند آگاه ساختند.

در بخشی از این نامه آمده است: اعلی حضرت اطلاع دارند که ظلم و ستم انگلیسی‌ها در هندوستان بیش از حد زیاد شده، مردم هند در نظر دارند که یک مبارزه عمومی را بر ضد انگلیسی‌ها شروع نمایند. چشم امید ما به شما است؛ زیرا شما می‌توانید ما را از ظلم بی حد انگلیسی‌ها نجات دهید.

نامه مذکور در تاریخ 15 آوریل به دست امان الله خان رسید و بسیار متأثر شد و پس از مشورت با همکاران خود، تصمیم گرفت که یک جرگه بزرگ ملی تشکیل دهد.

امان الله خان در این جرگه سخنرانی بسیار حماسی ایراد نموده و اعلام کرد: وقت آن رسیده است که مردم افغانستان بر علیه دولت بریتانیا قیام نمایند.

هنوز چند روز از پایان جلسه لویه جرگه نگذشته بود که نامه نایب السلطنه در جواب نامه امان الله خان به کابل رسید.

در این نامه از شناسایی استقلال افغانستان سخنی به میان نیامده بود و تنها به روابط براساس قراردادهای قبلی اشاره شده بود.

اعلام جهاد بر ضد نیروهای انگلیس

امان الله خان به این نتیجه رسید که انگلیس از طریق دیپلماتیک استقلال افغانستان را به رسمیت نمی‌شناسد، بنابراین علیه نیروهای انگلیسی اعلام جهاد کرد.

وی اقدام به بسیج همگانی مردم کرده و دستور اعزام نیرو به جبهه‌ها را صادر کرد و اقشار مختلف مردم افغانستان، با شور و شوق برای رفتن به جبهه‌ها به جوش و خروش افتادند.

بعد از بسیج مردم و اعزام یک هیئت دیپلماتیک به روسیه و کشورهای اروپایی جهت معرفی افغانستان به عنوان یک کشور مستقل، نیروهای نظامی افغانستان از 3 جبهه مختلف به مناطق مرزی اعزام شدند تا به برقراری امنیت مرزها بپردازند و در صورت لزوم با متجاوزین برخورد نمایند.

آغاز جنگ با انگلیس

هنوز نیروهای نظامی به طور کامل در مرزها مستقر نشده بودند، که جنگ در منطقه شرقی آغاز شد و صالح محمد خان قبل از آن که دولت افغانستان به شکل رسمی اعلام جنگ کند، بدون هماهنگی با مرکز و سایر جبهات در 13 ثور 1298 جنگ را آغاز کرد.

پس از حمله نیروهای افغانستانی، انگلیسی‌ها 7 روز بعد از زمین و هوا عملیات تهاجمی خود را آغاز کردند که در اثر بمباران هوایی 120 نفر از اهالی منطقه کشته شدند و سپه سالار «محمد صالح خان» نیز زخمی شد و جبهه جنگ را ترک کرد و در نتیجه انگلیسی‌ها وارد خاک افغانستان شدند و منطقه «دکه» را اشغال کردند. در این جنگ بیش از 400 سرباز افغانستانی نیز کشته شدند و جنگ سوم افغانستان و انگلیس این گونه آغاز شد.

قطع روابط میان افغانستان و انگلیس

پس از آغاز جنگ، مناسبات دولت افغانستان و انگلیس قطع شد و انگلیسی‌ها «عبدالرحمان خان» سفیر کبیر افغانستان را از دهلی اخراج کردند و دولت افغانستان نیز «حافظ سیف الله» سفیر کبیر انگلیس را از کابل اخراج کرد.

بعد از اخراج سفیر انگلیس، این کشور شهر «جلال آباد» را بمباران کرد به طوری که دو سوم شهر ویران شد.

در دوم ماه جوزا 1298 شهر کابل نیز بمباران شد و چهار بمب در نقاط مختلف شهر انداختند، یکی از اهداف این بمبها کاخ سلطنتی و کشتن امان الله خان بود و بمبی به اتاق خواب امان الله خان نیز افتاد، اما او در زیرزمین برج شمالی ارگ پناه گرفته بود.

بعد از بمباران کابل، بعضی از اعضای دولت به امان الله خان پیشنهاد کردند که کابل را ترک کند و به «پغمان» برود، اما آنگونه که در کتاب آغاز و فرجام جنبش‌های سیاسی افغانستان آمده است، امان الله خان این پیشنهاد را رد کرد و گفت: این حرکت به ضعف رجال دولتی و حکومت و بی‌نظمی امور امنیت عمومی منجر می‌شود، حیات شخص من از حیات افراد جامعه ارزشمندتر نیست.

این ایام، ایام جهاد فی سبیل الله است در ارگ شهید شوم و یا در کوه و صحرا، فرقی ندارد. توکل من و همه اهالی و ملت افغانستان به خداوند بزرگ است.

طبق نوشته نوید راه‌اندازی نیروهای نظامی به نام جهاد، اقدامی فوق‌العاده مؤثر بود، زیرا عملیات نظامی در مقابل انگلیسی‌ها در افغانستان از مدت‌ها با احساسات و مفاهیم مذهبی توأم بوده است.

اعلام رسمی جهاد، احساسات عمیق اسلامی روحانیون را برانگیخت و حتی آن عده از روحانیونی که بنا بر علایق دیرینه مذهبی از «نصر الله خان» برای جانشینی وی برای سلطنت دفاع می‌کردند، اکنون خود را مکلف می‌دیدند که امان الله خان را به عنوان یک حاکم مشروع و قانونی به رسمیت بشناسند.

سهم علما و روحانیان دینی در جنگ برای استقلال بسیار ارزنده بوده و مؤید نفوذ فوق‌العاده این گروه در بین مردم بود.

سرانجام استقلال افغانستان به دست آمد

پس از بمباران کابل و جلال آباد و خسارت‌هایی که به مردم وارد شد، انگلیسی‌ها تلاش کردند امان الله خان را مسئول خون‌های ریخته شده معرفی نمایند، هر چند که آنان موفق به این کار نشدند و مردم با سر دادن شعارهای «الله اکبر» و «مرگ بر استعمار انگلیس»، انگلیسی‌ها را مسئول جنگ خواندند.

با وجود این احساسات، عده‌ای از بزرگان شورا و اعضای هیئت دولت خواستار برقراری صلح براساس قرارداد بین امیر حبیب‌الله و انگلیس شدند.

طبق نوشته بسیاری از نویسندگان، پیشروی و مقاومت «نادرخان» که بر اثر همکاری فعال علمای قدرتمند قبایل منطقه به دست آمد، انگلیسی‌ها را به پای میز مذاکره کشاند که در نهایت به استقلال افغانستان انجامید.

ولی برخی از مورخان معتقدند که به رغم پیشروی در جبهه جنوبی، نیروهای افغان در جبهه مشرق چندان موفقیتی به دست نیاوردند و با توجه به بمباران هوایی و تبلیغاتی که ضد جنگ صورت می‌گرفت، امان الله خان را مجبور کرد که به تقاضای آتش بس تن دهد.

سرانجام یک هیئت نمایندگی به سرپرستی «علی احمد خان»، برای طرح شرایط صلح، با «همیلتون گرانت»، نماینده انگلیس، در اوایلین ملاقات کرد. این مذاکرات منجر به قراردادی شد که در 8 اکتوبر 1919 در روالپندی امضا شد و در آن انگلیس، افغانستان را به عنوان یک دولت مستقل به رسمیت شناخت و در 22 نوامبر 1921 معاهده «افغان و انگلیس» در کابل به امضا رسید، این معاهده که استقلال داخلی و خارجی افغانستان را تضمین می‌کرد، شرایط تبادل نمایندگان سیاسی بین کابل و لندن را نیز مساعد ساخت.

طبق گفته «سید قاسم رشتیا» انگلیس با ترس از گسترش شعله های جنگ در مناطق مرزی قبایل پشتون و بلوچ، به زودی حاضر به قبول آتش‌بس شد.

به رسمیت شناخته شدن استقلال افغانستان از سوی انگلیس، بزرگترین دست آورد جنگ سوم افغانستان و انگلیس بود که امان الله خان آن را بزرگترین دستاورد خود و مردم افغانستان می‌دانست.

منبع:

[وبسایت خبرگزاری فارس](#)